

zoomorphic features), a fairytale with the main character of the protagonist's antagonist-neighbor does not emphasize the characteristics of the appearance of the "evil creators" character. The essential feature of the "neighbor" character is greed. It is the greed, which is the strongest feeling of the "neighbor" character produces another feature – a carelessness that ultimately leads to a punishment: the death of the "neighbor" character or his "almost perishing". It is noteworthy that, unlike the "magic fairytales". The "social fairytales" with a negative image of a neighbor emphasizes precisely his ignorance as the main feature. This type of fairytales never contains a resolution – the death of a neighbor. This gives grounds for concluding that in the Japanese axiology, recklessness is inferior to greed on the level of negative perception. And only a small amount of the "social fairytales" does not show a negative connotation of the analyzed character – on the contrary, the "neighbor" (mainly female, rather than man) plays the role of a gift holder: he/she treats the hero/heroes with small different dishes – but this gift is a plot-creating element of the fairytale text, which ultimately leads to

УДК 821.111-31

РИБАЛКА Ірина, ЛИСЕНКО Анастасія

ФУНКЦІОНУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ДЕТАЛІ В ЕПІЧНОМУ ТВОРІ

У статті розглядається функціонування художньої деталі на матеріалі англомовної літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття, описується різновид та функції художньої деталі. Пропонується аналіз відповідності кількості деталей обсягу художнього тексту, співвідношення смислового навантаження на одну художню деталь та їх загальної кількості у творі, що також може слугувати одним з показників її ролі для реалізації художнього наміру автора.

Ключові слова: художня деталь; епічний твір; жанр; стиль автора; функція деталі; пейзажна деталь; предметна деталь; портретна деталь.

Вступ. Загальновідомо, що єдиною формою існування мистецтва є художній твір як система художніх образів, що утворюють єдине ціле. Воно являє собою духовно матеріальну реальність, що виникла як результат творчих зусиль людини, естетичну цінність, що відповідає художнім критеріям. У творі мистецтва в образній, знаковій формі відбивається як об'єктивна реальність, так і суб'єктивний світ художника.

Дослідники зауважують, що одним з найважливіших принципів художньої творчості і буття твору мистецтва виступає принцип єдності форми і змісту. Суть цього принципу полягає в тому, що форма художнього твору органічно пов'язана зі змістом і визначається ним, а зміст проявляється лише в певній формі. Залежність форми від змісту твору виражається в тому, що перша без другої не існує. Зміст являє собою внутрішній сенс певної форми, а форма являє собою зміст в його безпосередньому бутті. Зміст

a negative solution. Also, the cornerstone of this character is its namelessness, which again confirms the versatility of connotative characteristics, regardless of the personality embodiment in each particular version. The attribute being the long-lived in the fantastic space which attracts attention is rice or buckwheat cake, which appears as a tool for identifying personality characteristics of the character. We will assume that such an attributive function is due to its solar symbolism, as evidenced by the circular form of the identifier. It is important that the anti-hero's greed and self-interest are condemned and punished independently of the gender or age of the "neighbor" character: it can be both a young boy and a gray-haired grandfather, both a little girl and a lady of respectable age. Consequently, the frequent functioning of the "neighbor" character in the Japanese fairytales with the semantics of the "evil-creators" character can be explained by objective economic circumstances: high-priced land and, accordingly, quarrels beyond the boundaries of land allocation.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2018

повинен мати форму, бо вона надає йому зовнішньої визначеності, без форми зміст не може себе виявити [1, с. 116].

Зміст – це естетично цілеспрямоване зображення тих чи інших предметів, явищ відповідно до світобачення митця. Автор наповнює зміст своїми думками, використовуючи ті чи інші лексичні одиниці у певній послідовності. Використовуючи відповідні стилістичні прийоми, відбираючи певні мовні одиниці, автор створює свій власний стиль. Стиль – це не формальна єдність забражально-виражальних засобів і технічних прийомів, а стійка їх спільність, яка визначається ідейним змістом. Стиль має важливе інформативне значення, він повідомляє про цілісну якість твору [1, с. 121].

На нашу думку, деталь є одним з найважливіших акцентуаторів у системі художніх засобів, яку як автори, так і критики чи пересічні читачі вважають надзвичайно суттєвою для реалізацію змісту тексту, саме через це питання

© Рибалка І., Лисенко А., 2018

функціонування деталі у художньому тексті досі залишається **актуальним** у сучасному літературознавстві.

Тож, *мета* – визначити функцію художньої деталі у творах англomовних письменників кінця XIX початку XX століття. Розуміння ролі вживаних художніх деталей дає ключ до більш ґрунтового визначення змісту тексту, специфіці його психологізму, оригінальності авторського задуму. Ми також спробуємо простежити співвідношення обсягу тексту та смислове навантаження деталі залежно від її щільності у тексті.

Аналіз досліджень і публікацій.

Художню деталь у літературі досліджували у своїх наукових, літературо-критичних працях багато літературознавців, зокрема Є. Демидова, О. Чудаков, С. Шаталов, О. Сізова, що були безпосередніми учасниками літературознавчого процесу, а також сучасні дослідники Т. Лазарева, Л. Чернець, М. Крупчанова та інші.

Постановка проблеми. Якісні ознаки різновидів тексту створюються за допомогою реалізації в тексті особливостей стилю автора. Авторська індивідуальність виявляється в інтерпретованих планах тексту, в мовностилістичному його оформленні. Зрозуміло, що ця проблема актуальна і важлива для текстів нестандартного мовного та композиційного оформлення, текстів з більшою часткою емоційно-експресивних елементів [5, с. 71].

Авторська індивідуальність максимально відчутна в художніх текстах, як на рівні прояву авторської свідомості, його морально-етичних критеріїв, так і на рівні літературної форми та стилю. Індивідуальний стиль, як правило, виявляється і в жанрах художнього типу зображення [2, с. 55].

Функції використання художньої деталі у англomовному творі. Кожен великий письменник має свій стиль, тобто теми і описувані проблеми, найбільш відповідні жанри, в яких вживаються лексичні та стилістичні засоби, використовуються певні способи розкриття характерів персонажів. Інакше кажучи, стиль – це система художніх засобів і прийомів у творчості одного письменника, течії або напряму, літературної епохи. Автори «Теорії літератури» відзначають, що стиль – це індивідуальне втілення художнього методу. Метод визначає загальний напрямок творчості, а стиль відображає індивідуальні риси письменника [1, с. 238]. За висловом Л. Тимофєєва, «в методі знаходять, перш за все, те спільне, що пов'язує творців, а в стилі – те індивідуальне, що розділяє їх: листи, особистий досвід, таланти, манера письма» [1, с. 240].

Стиль – явище цілісне, системне і не є можливим розглядати його характеристики поза ідейно-образним змістом твору. Художник слова

творчо відтворює, художньо опрацьовує життєвий матеріал, загальні теми, проблеми, події набувають завдяки індивідуальному стилю письменника свою унікальність і неповторність [5, с. 67].

Як вже було зазначено вище, художня деталь – це оригінальне явище індивідуального стилю письменника. Вибір деталей зумовлюють ті ідейно-художні завдання, які ставить перед собою автор. Однозначності при розшифруванні і відображенні деталі бути не може, її трактування так само індивідуальне, як і вона сама. Її зміст може бути сприйнято по-різному, залежно від словникового запасу читача, його культурного рівня, уважності, настрою при читанні, особистісних якостей і умов сприйняття.

У літературознавстві та стилістиці давно утвердилася думка про те, що широке використання художньої деталі може служити важливим показником індивідуального стилю і характеризує різних авторів. Деталь – мікрообраз, який є елементом художнього цілого. Деталь функціонує у цілому тексті. Розкриття її повного значення вимагає участі всієї художньої системи. Деталь, як правило, висловлює зовнішню ознаку багатостороннього і складного явища, виступає матеріальним репрезентантом явищ і процесів, які неможливо охарактеризувати тільки поверхневою ознакою. Саме існування феномена художньої деталі пов'язано з неможливістю охопити явище у всій його повноті і витікає з цього необхідність передати сприйняту частину адресату так, щоб останній отримав подання про явище в цілому [1, с. 97].

Те, що автор доводить до читача не може вміститися у рамки тексту, тому автор вдається до використання художньої деталі, яка дозволяє йому значно розширити змістовні рамки свого твору. Автор створює власне зображення світу в художньому творі, умовно подібну картину дійсності: людей, речі, природу, вчинки, переживання та інше. Ця картина дійсності у кожного автора є унікальною та відрізняється одна від одної.

Залежно від жанру епічного твору та особистого стилю письменника щільність насичення тексту художньою деталлю та її функціонування у творі може бути різним. У романі збільшуються і ускладнюються семантичні взаємозв'язки мікрообразів, вони вступають у смислову взаємодію вже не тільки в межах окремого епізоду або картини, а й межах всього твору. При цьому вся система зв'язків підпорядковується єдиній ідейно-естетичній задачі, яку поставив перед собою письменник. Водночас збільшується смислове значення мікрообразів, рівень узагальнення, якого вдається досягти з їх допомогою [1, с. 258].

У романі охоплена ширша проблематика, аніж у розповіді. Функції художньої деталі взаємодіють залежно від типу проблематики твору. У статті аналізуються фантастичні романи та розповіді Артура Конан Дойля. Ступінь виявлення художньої деталі має пряму залежність від проблемного аспекту твору.

Важливою рисою роману постає розкриття ідейно-моральної проблематики багатьох аспектів життя, яку автор має можливість освітити через достатній обсяг жанру. Особлива увага приділяється до аналітичного зображення людини у соціумі, розкривається діалектичний взаємозв'язок характерів та соціального середовища, зокрема, їх формування як особистості. Посилення ролі художньої деталі у романі викликано розгортанням складних образів, а саме рефлексуючого та амбівалентного персонажу. Стосовно розповіді, то в ній художня деталь має менше вираження у кількісному відношенні. Пов'язано це з тим, що на перший план висувається хроніка подій, дій героїв [2, с. 55].

З портрета дійової особи зазвичай починається знайомство читача з персонажем, будь-який художній портрет є характерологічним – це значить, що за зовнішніми рисами ми можемо судити про характер людини [2, с. 56]. А. Конан Дойл використовує портретну деталь у романі «Загублений світ»: *«Mr. Hungerton, her father, really was the most tactless person upon earth, – a fluffy, feathery, untidy cockatoo of a man, perfectly good-natured, but absolutely centered upon his own silly self. If anything could have driven me from Gladys, it would have been the thought of such a father-in-law»* [4, с. 5]. Увесь цей опис головного героя вказує на величність, спроможність подолати усе на світі. У цьому прикладі ми бачимо, що опис характеру персонажу превалює, але якщо привести приклад портретної деталі головного героя розповідей Артура Конан Дойля Шерлока Холмса: *«Sherlock Holmes was a man who seldom took exercise for exercise's sake. Few men were capable of greater muscular effort, and he was undoubtedly one of the finest boxers of his weight; but he looked upon aimless bodily exertion as a waste of energy, and he seldom bestirred himself save where there was some professional object to be served»*, то стає очевидним, що акцент переміщується більше на фізичний стан та зовнішній вигляд персонажа. Тож смислове навантаження портретної деталі, залежно від жанру епічного твору,

зменшується та зміщується з зображення внутрішнього портрету героя на зовнішній [4, с. 16].

Картину світу, яку створює автор у своєму творі, складає такий елемент, як пейзаж. Пейзажем у літературі називається зображення в творі живої та неживої природи. Функціонування пейзажної деталі також залежить від жанру епічного твору. Перша функція пейзажу – позначити місце дії, однак її естетичний вплив значно більше. Зміна пейзажу та ставлення до природи персонажу може виявити деякі істотні сторони характеру або світогляду персонажа [2, с. 61]. У романі Артура Конан Дойля «Загублений світ» автор створює атмосферу загубленого світу, лісу, в якому ще не була жодна душа, що говорить читачеві про те, що не можна бути впевненим, що знаєш все, завжди є щось нове для пізнання: *«It was dreadful in the forest. The trees grew so thickly and their foliage spread so widely that I could see nothing of the moon-light save that here and there the high branches made a tangled filigree against the starry sky. As the eyes became more used to the obscurity one learned that there were different degrees of darkness among the trees – that some were dimly visible, while between and among them there were coal-black shadowed patches, like the mouths of caves, from which I shrank in horror as I passed»* [4, с. 58].

Повертаючись власне до літературного зображення природи, треба сказати про психологічну функцію пейзажної деталі. Природа співвідноситься з тим чи іншим людським почуттям і переживанням. У романі такі описи займають значну частину тексту: *«How sweet the morning air is! See how that one little cloud floats like a pink feather from some gigantic flamingo. Now the red rim of the sun pushes itself over the London cloud-bank. It shines on a good many folk, but on none, I dare bet, who are on a stranger errand than you and I. How small we feel with our petty ambitions and strivings in the presence of the great elemental forces of Nature!»* [3, с. 117]. Приклад наведено із розповіді про Шерлока Холмса, де головний герой дає опис природі, що розкриває його характер. Автор часто використовує пейзажну деталь у детективній розповіді. Виконуючи психологічну функцію, вона створює емоційну атмосферу, що є невід'ємним компонентом детективної розповіді. Важливою у розповіді є емоційна напруга під час розкриття справи, частіше такі сцени супроводжує похмура погода. При роз-

критті ж справи характеристика пейзажу та погоди змінюється на більш теплу та сонячну, що передає спокій головного героя та його радість щодо розкриття справи: «*Holmes took up the stone and held it against the light. It's a bonny thing, said he. Just see how it glints and sparkles. Of course it is a nucleus and focus of crime*» [3, с. 96]. Пейзажні деталі використовуються частіше авторами у романі, аніж у розповіді, через обмежений обсяг епічного жанру. Можна сказати, що одиниця пейзажної деталі у розповіді має більше смислового навантаження, аніж так ж сама одиниця у романі.

У створеній автором зображальній реальності важливу функцію для розкриття характеру персонажу виконує світ речей. Речі, які оточують персонажа, його аксесуари стають додатковим засобом у розкритті характеру персонажа [2, с. 58]. У розповіді про Шерлока Холмса значну роль відіграють аксесуари Шерлока Холмса, вони стають частиною його особистості, наприклад, його трубка завжди з'являється в період мозкової напруженості у розкритті справи: «*It is quite a three pipe problem, and I beg that you won't speak to me for fifty minutes*» або наступний приклад «*Having gathered these facts, Watson, I smoked several pipes over them, trying to separate those which were crucial from others which were merely incidental*» [3, с. 316]. У наведених прикладах трубка стає частиною головного героя, вона є символом його пристрасті до роботи, він залежить від неї та вона його заспокоює. Щодо романів, то предметна деталь може траплятися упродовж всього роману і кожен раз з різного боку розкривати характер персонажу. Тому можна сказати, що смислова навантаженість предметної деталі вища у романі, аніж у розповіді.

Висновки. Підсумовуючи, зауважимо, що як прояв творчості автора художня деталь може стати символом або залишитися непримітним штрихом і реалізується через речові, портретні, пейзажні деталі. Вона може надавати особливого забарвлення мовленню персонажа, буває як повторюваною у творі, так і одномоментною та щоразу містить прихований зміст, підтекст, може викликати широкий спектр асоціацій, здатна замінити собою розлогий опис, авторську характеристику, міркування, цілий епізод тощо. Художня деталь як найдрібніша смислова частинка тексту може бути доступною для розуміння лише уважному читачеві.

Художня деталь грає суттєву роль для розвитку сюжету у розповіді А. Конан Дойля, тому використання художніх деталей у його фантастичному романі сприяло їх художній цілісності. На жаль, обсяг статті не дозволяє більш детально зупинитися на аналізі художньої деталі у детективах та фантастичних романах, та все ж таки можна простежити той факт, що його початкове захоплення детективною розповіддю має своє відображення у фантастичному романі. Використання художньої деталі для розгортання сюжету та розкриття особистостей персонажів є характерною рисою стилю автора.

Частота вживання художньої деталі залежить від жанрової визначеності. Через невеликий обсяг розповіді художня деталь вживається рідше, аніж у романі. Функції художньої деталі змінюється залежно від типу проблематики твору. Роман, як жанр епічного твору, охоплює більш ширше коло проблем морально-психологічного, соціального, політичного та іншого характеру, тому роль художньої деталі посилюється, це викликано розгортанням складних образів.

Щодо такого епічного жанру, як розповідь, художня деталь тут виражена у меншому кількісному відношенні, що пов'язано з тим, що головним є події чи вчинки героїв, основою психологічної характеристики стає їх поведінка. Деталь у романі ж використовується у значно більшому обсязі, тому сукупність мікрообразів у кінці тексту дає повну оцінку особистості героя, разом вони мають велике смислове навантаження, але якщо порівняти з розповіддю, в якій кількість таких мікрообразів значно менша, то можна сказати, що одиниця деталі у великому епічному жанрі має менше смислове навантаження, аніж та ж сама одиниця у меншому епічному жанрі – розповіді.

Список використаної літератури

1. Галич О. Теорія літератури: навч. посібник / Олександр Галич. – К.: Либідь, 2001. – 488 с.
2. Лазарева Т. І. Художня деталь як засіб створення образу / Т.І.Лазарева. Новосибірськ: Наука, 2010. – 55-61 с.
3. Doyle A.C. The Adventures and Memories of Sherlock Holmes. London: Wordsworth Classics, 1996. – 503 p.
4. Doyle A.C. The Lost World. London: Modern Library, 2003. – 272 p.
5. Ellis J.M. Linguistics, Literature, and the Concept of Style. Journal Word, 2015. – 65-78 p.

REFERENCES

1. Galich O. The Theory of Literature: study guide / Olexandr Galich. – K.: Lybid', 2001. – 488 p.
2. Lazareva T.I. Artistic detail as a means of image creation [Hudojnya detal' yak zasib stvorenniya obrazu] / T.I. Lazareva: Novosibirsk: Nauka, 2010. – 55–61 c.
3. Doyle A.C. The Adventures and Memories of Sherlock Holmes /
4. A. C. Doyle. London: Wordsworth Classics, 1996. – 503 p.
5. Doyle A. C. The Lost World / A. C. Doyle. London: Modern Library, 2003. – 272 p.
6. Ellis J.M. Linguistics, Literature, and the Concept of Style / J. M. Ellis. Journal Word, 2015. – 65-78 p.

И. РЫБАЛКА, А. ЛЫСЕНКО

ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ДЕТАЛИ В ЭПИЧЕСКОМ ПРОИЗВЕДЕНИИ

В статье рассматривается функционирование художественной детали на материале англоязычной литературы конца XIX – начала XX века, описывается виды и функции художественной детали. Автор анализирует зависимость количества использования деталей от объема эпического произведения, и прослеживает соотношение смысловой нагрузки и количества художественных деталей в различных жанрах эпического произведения.

Ключевые слова: художественная деталь; эпическое произведение; жанр; стиль автора; функция детали; пейзажная деталь; предметная деталь; портретная деталь.

I. RYBALKA, A. LYSENKO

ARTISTIC DETAIL FUNCTIONING IN EPIC WORKS

The article is focused on the functioning of the artistic detail. English Literature of the late XIX – early XX centuries is chosen for the analysis. Types and functions of artistic details are described the. The author analyses the correlation between the amount of artistic details and the volume of the text. The correlation between the notions of the detail their amount in various genres of epic works is studied as well.

Key words: artistic detail; epic work; genre; author's style; functions of artistic details; landscape detail; stuff detail; portrait detail.

I. RYBALKA, A. LYSENKO

ARTISTIC DETAIL FUNCTIONING IN EPIC WORKS

Various qualitative signs of a text are created in revealing of author's personal features of style. Author's individuality is reflected in the interpreted plans of the text, in its linguistic and stylistic design. It is clear that this problem is relevant and important for texts of non-standard linguistic and compositional texts, texts with a greater share of emotionally-expressive elements. Author's individuality is as noticeable as possible in fiction, both at the level of author's consciousness, his/er moral and ethical criteria, and at the level of literary form and style. Individual style, as a rule, also reveals in the genres of artistic image types.

Each great writer has its own style. It involves the themes and problems described in the text, the most relevant genres, lexical and stylistic means, methods of revealing characters, and their creative style. In other words, style is a system of artistic means and techniques in the work of one writer, school or literary era.

The work is focused on the artistic detail functioning in English literature of the late XIX – early XX centuries. Artistic detail is the original phenomenon of the individual style of the writer. The choice of details is determined by the ideological and artistic tasks which the author set. There cannot be unambiguousness during decoding and displaying the details, its interpretation is as individual as the individuality of a reader. Its contents can be perceived differently, depending on the vocabulary of the reader, his/er cultural level, attentiveness, mood at reading, personal qualities, and conditions of perception.

Depending on the genre of the epic work and the personal style of the writer, the density of using artistic details and its functioning in the work may be different. In the novel, semantic interconnections of microforms increase and complicate, and they enter into semantic interaction not only within the limits of a separate episode or picture, but also within the whole work. At the same time, the whole system of connections is subject to the ideological and aesthetic tasks which a writer has set, the semantic value of microforms increases, and the level of generalization which can be achieved with its help also increases.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2018